

VOOR HAARD EN LAND 1914-1915

Gentenaars uit de Christelijke arbeidersbeweging in de Grote Oorlog

Erik Dekeyser

Toen op 4 augustus 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak werd het vlug duidelijk dat het Belgisch leger de opmars van de Duitsers niet kon tegenhouden. Onze jongens die niet gemobiliseerd waren gaven zich massaal op als vrijwilliger, enerzijds uit vaderlandsliefde en ook uit vrees voor de Duitse vijand. Er was veel vraag naar infanteriesoldaten en Frankrijk stelde onder andere een militair kamp ter beschikking. Het opleidingskamp van d'Aouvours (Centre d'Instruction d'Infanterie n° 7) bevond zich 12 km ten oosten van Le Mans. Op het einde van 1914 werd deze plaats het belangrijkste opleidingscentrum voor de infanterie van het Belgische Leger (5 à 6000 manschappen, vooral Vlamingen). Dit centrum, waar in de winter met veel regen, sneeuw en koude zelfs in tenten werd geslapen, was qua infrastructuur te slecht voor de Fransen, dus kregen de Belgen het om hun toegestroomde soldaten op te leiden of te heropleiden.

In barre omstandigheden kregen deze rekruten daar fysieke oefeningen, drillen schietonderricht met een Mauser-geweer. Er waren echter te weinig dekens, schoenen en ondergoed voor onze jongens. Priester Servranckx was als aalmoezenier aangesteld voor het kamp. Deze klaagde niet alleen de erbarmelijke woonomstandigheden aan tijdens de eerste oorlogswinter (één man zou zelfs doodvriezen onder zijn tent) maar ging in Le Mans dagelijks de huizen af met een vraag om ondergoed, truien, schoenen en dergelijke meer. De rekruten hadden aanvankelijk geen uniform en droegen een witte linnen vest en broek boven hun burgerkledij. Na hun opleiding werden sommigen met afgedankte blauwe Franse uniformen naar het IJzerfront gestuurd. Vandaar dat nog lange tijd daarna de rekruten van het Belgisch Leger als 'bleus' werden bestempeld, uitdrukking die vandaag soms nog gebruikt wordt wanneer mannen over hun dienstplicht als miliciens spreken.

Jongens uit de Gentse arbeidersbeweging

In mijn uitgebreid familiearchief bevindt zich een foto van enige soldaten. Toen ik die in mijn bezit kreeg stelde ik enige merkwaardigheden vast omdat deze personen en hun familie nauw verbonden zijn met de sociale geschiedenis van Gent. De foto van het vijftal werd genomen in het Camp d'Auvours. Het zijn vier rekruten en een korporaal. Zij waren nauw familie en vriend. Op het bordje vooraan staat te lezen 'Voor Haard en Land - 1914-1915'. Het is ingekaderd, het heeft al schade opgelopen en werd blijkbaar gerecupereerd.

Afb. 1. Vijf soldaten voor haard en land in 1915 (verz. E. De Keyzer).

De foto die ik bezit werd door Georges Goetgebuer verzonden aan Paul Haché. Op de achterzijde schreef Georges: *'Geachte Vriend Haché, Ik ook verblijf hier in 't Camp d'Auvours en hoop vurig, met Gods hulp, U weldra weder te zien. Vele groeten aan al de vrienden. Camp d'Auvours 23 januari 1915'*. De foto kwam in mijn familiearchief als achterkleinzoon van Alfons Haché. Paul, Jozef en Gustaaf Haché waren de broers van mijn grootmoeder Mathilde Haché en dus kinderen van Alfons. Charles Reyniers die ook op de

foto staat, was hun neef langs moeder zijde. De gebroeders Claeys die eveneens op de foto staan waren gekend vanuit de sociale organisaties waarin hun ouders actief waren.

Charles (Karel) Reyniers

Vooraan links zit gehurkt de 21-jarige Charles (Karel) Reyniers (1896-1981). Hij was de zoon van Leopold Reyniers (1864-1917), lantaarnaansteker van beroep en medestichter van de Christelijke Arbeidersbeweging te Gent. Hij was de eerste secretaris van de Bond der Metaalbewerkers te Gent die hij samen met zijn schoonbroer Alfons in 1890 had gesticht. Bij de nationale federatie der metaalbewerkers werd Leopold schrijver en hij maakte ook deel uit van de Raad van Bestuur van nv Dagblad Het Volk. In het Middencomité der Vakverenigingen van Gent werd hij vervolgens voorzitter. Tenslotte was hij ook nog bestuurslid van de Antisocialistische Werkliedenbond van het arrondissement Gent.

Charles Reyniers zelf streed als vrijwilliger tijdens de Eerste Wereldoorlog aan het IJzerfront in het 10de en 20ste linieregiment. Hij werd oorlogsinvalide en werd daarvoor vereremerkt met het oorlogskruis met twee palmen en nog andere militaire en burgerlijke eretekens. Charles was gehuwd met Martha Debruyne (1897-1881), zij was actief in de socio-culturele organisaties en ijverde voor de oprichting van een katholieke school en een volwaardige kerk op de parochie Christus Koning aan de Zwijnaardsesteenweg. Bij de oprichting van de parochiekring in 1956 werd zij zelfs de eerste kringhouster. Zij was de dochter van René Debruyne (1868-1941) die het tot volksvertegenwoordiger bracht bij de Katholieke Volkspartij. Hij werd voorzitter van ACV Gent en was dan algemeen secretaris van de Christelijke Centrale der Metaalbewerkers. Ook hij heeft een vooraanstaande rol gespeeld in de evolutie van de christelijke arbeidersbeweging. René Debruyne had een vooruitziende blik en een onblusbare werkkraft aan wie de syndicale actie enorm veel te danken heeft.

Na de oorlog ging Charles Reyniers in dienst bij de Reinigings- en Ruimdienst van de Stad Gent, eerst als hoofdtoezichter. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij bevorderd tot controleur en na de oorlog tot werkleider. Charles Reyniers was de vader van Marie-Jeanne Reyniers (1921-2011), vooral actief bij de Kristelijke Arbeiders Vrouwengilde (huidig Femma) en echtgenote van Robert Vandewege (1920-2004), achtereenvolgens Gentse Schepen van Sociale Zaken en van Cultuur en Personeelszaken. Hij was ook kabinet-

smedewerker bij verschillende ministers van naoorlogse regeringen en beheerder van het AZ Maria Middelaes te Gent. Charles was ook de vader van o.m. Agnes Reyniers, echtgenote van Marcel Doll (1927-2004), die het als secretaris bij de Landelijke Bediende Centrale van het ACV en het nationaal tot adjunct secretaris-generaal bracht bij de LBC gevestigd te Antwerpen. Een andere dochter Cecile Reyniers is de echtgenote van Romain D'haeze (1925-1997) die een tijdlang privé-chauffeur was van eerste minister Theo Lefevre (1914-1973). Zij hebben allen op plaatselijk vlak een actieve rol vervuld bij de Christelijke Arbeidersbeweging. Zoon Paul Reyniers (1927-2014) tenslotte was directeur van de ziekenhuizen De Bijloke en Jan Palfijn.

Charles Reyniers woonde met zijn gezin aan de Zwijnaardsesteenweg tegenover de parochiekerk van Christus Koning.

Paul Haché

Vooraan rechts zit zijn neef, de 19-jarige Paul Haché (1895-1968). Hij was de zoon van Alfons Haché (1855-1938), een metaalbewerker, stichter en eerste voorzitter van de Antisocialistische Metaalbewerkersbond. Vervolgens medestichter en eerste voorzitter van het Nationaal Verbond der Metaalbewerkers, het huidige ACV Metae. Hij was verder ook medestichter, bestuurslid en propagandist van tal van organisaties als de Ziekenbeurs, het ACW, dagblad Het Volk, coöperatieve Het Volk, vak- en ambachtsscholen, Katholieke Schoolpenning, Volkshaard, Volksspaarwezen (huidige VDK), enz. Wat weinigen weten is dat Alfons in 1908 een geldprijs won voor het maken van een economische en statistische studie over het vraagstuk der werkloosheid.

Paul Haché zelf nam in 1914 eveneens dienst als oorlogsvrijwilliger en diende bij het 10de linieregiment een vol jaar aan het IJzerfront en bij het 3de linieregiment gedurende vijftien maanden met een kleine onderbreking tot de wapenstilstand van 11 november 1918. Toen Paul op 26 augustus 1919 met onbepaald verlof werd gestuurd werd in zijn militair zakboekje geschreven: zeer dapper en moedig soldaat, voor oorlogsdaad en goed gedrag tijdens de veldtocht 1914-18 gedecoreerd met de overwinningsmedaille, de herinneringsmedaille 1914-18, het oorlogskruis met palm. Hij bewam ook zes frontstrepen, hij was houder van de vuurkaart en werd na de oorlog lid van het Verbond der Vlaamse Oud-Strijders en Vlaamse Oud-Soldaten. De eerste frontstreep werd toegekend na één jaar frontdienst, de volgende frontstreep voor elke volgende 6 maanden frontdienst. Dit wijst er dus op dat Paul gedurende 3 jaar en 6 maanden onder de wapens is geweest.

Door de gasaanvallen kwam hij echter ziek uit de oorlog (in Gent zegt men ‘hij is van de gazze gepakt’) en hij zou voor de rest van zijn leven zeer zwak blijven. Hij kon geen zware arbeid meer verrichten en werd door tussenkomst van zijn vader bode bij de Christelijke Centrale der Metaalbewerders tot hij in 1941 met vervroegd pensioen ging.

Paul Haché had nog drie broers onder de wapens tijdens WO I waaronder Jozef Haché (1892-1978). Jozef werd brancardier en nam ook de leiding van de Frontbeweging in de Eerste Legerdivisie op zich. In 1917 ontwikkelde deze beweging zich tot een politieke pressiegroep, verspreid over de zes legerafdelingen.

Jozef Haché was onderwijzer en had een mooi handschrift. Daardoor werd hij door Adiel Debeuckelaere (1888-1979), de ‘ruwaard van de Frontbeweging’, aangezocht om aan het front de ‘Open brief aan Koning Albert’ met de hand te schrijven en te verspreiden. Deze brief klaagde uitvoerig de wantoestanden aan het front aan: de miskennis van de taal van de Vlaamse soldaten, het misprijzen van de officieren voor alles wat Vlaams was, het verbod op de studieringen, enz.

Als jongeling was Jozef lid van de turnclub Ganda - Hou ende Trou die in 1902 gesticht werd door Maurits Verdonck (1879-1968) en werd er secretaris. Ganda organiseerde bondsfeesten, nam deel aan talloze nationale en internationale kampioenschappen en werd zo op 6 september 1913 te Rome gelauwerd als wereldkampioen.

Sinds zijn twaalf jaar speelde Jozef ook toneel en werd zelfs toneelauteur. Kort nadat hij van het IJzerfront terug thuis was zette hij zich aan het schrijven. Uit zijn oorlogsherinneringen ontstonden verscheidene bundels maar hij schreef ook artikels voor het parochieblad, het tijdschrift Christene School, het Zondagsblad van dagblad Het Volk en in andere dagbladen. Als novellist onder de schuilnaam Dries Droessens of als toneelauteur Andries Borgers, schreef hij gevoelige verzen, gemoedelijke verhalen, boeiende trillers, zangspelen en komische schetsen. Bezieler van het parochieleven was hij de spil van een groots opgezet parochiaal congres dat te Gent in 1934 werd gehouden. Intussen kwam men nooit tevergeefs bij hem aankloppen voor gelegenhedstukken. Hij bleef niet alleen de auteur maar ontpopte zich meteen als bezielend gids bij de toneelbond St.-Jozef.

Een andere broer van Paul Haché was Marcel Haché (1893-1944). Hij was als talentvolle schilder-tekenaar afgestudeerd aan het Sint-Lucasinstituut en behoorde als milicien tot de lichteing 1913. Hij werd hij het uitbreken van WO I naar het front gestuurd en werd ingedeeld bij het 2de linieregiment waar hij het tot korporaal bracht. Tijdens deze oorlog werd hij gekwetst en daarna verzorgd in Engeland en Frankrijk. Met het talent van Marcel was het niet verwonderlijk dat hij ook aan het IJzerfront tal van tekeningen maakte. Na de oorlog vond hij een betrekking als medisch tekenaar bij prof. dr. Frans Daels (1882-1974), gynaecoloog. Zo illustreerde hij ook tal van boeken en artikels van de professor als auteur en maakte hij tekeningen die hij nodig had bij zijn lessen. Vanaf 1935 werkte hij voor nog andere professoren, zo o.m. voor prof. dr. Leo Elaut (1897-1978). In 1939 werd hij bediende bij de Gentse stadspolitie en werd hulpagent tot op de dag van zijn overlijden in 1944.

De jongere broer van Paul Haché was Gustaaf (1900-1978). Hij werd bediende-hoofdpropagandist bij het dagblad De Tijd van het ACV (Algemeen Christelijk Vakverbond). Toen De Tijd in 1927 werd opgeslorpt door dagblad Het Volk werd Gustaaf er redacteur. Hij werd er achtereenvolgens of gelijktijdig stadsredacteur, redactiesecretaris, propagandist en parlementair verslaggever. Hij maakte tal van verslagen, zo o.m. over de diefstal van het Lam-Gods-paneel in 1934 en spaarde geen moeite om zelf op zoek te gaan naar het verdwenen paneel (wat hem gedurende enige tijd de bijnaam 't Lam Gods' opleverde). Na de Tweede Wereldoorlog werd hij corrector en nachtedacteur tot hij in 1965 met pensioen ging. Gustaaf was verknocht aan zijn vaderstad en beheerste volkomen het Gentse dialect waarover hij zich als heemkundige en folkloristisch schrijver in allerhande bijdragen kon uitleven onder de naam Staf Hapke.

Emiel Claeys

Staande links bemerken wij de 20-jarige Emiel Claeys (1894-1984). Hij werkte bij Dagblad Het Volk, was de eerste vrijgestelde van het ACV, medestichter, secretaris en voorzitter van het Volksspaarwezen (huidige VDK), voorzitter van Volksliefde (Christelijke Mutualiteit) en de overkoepelende organisatie ACW. Bij de buurtedekenijen bracht hij het tot pro-opperdeken. Hij werd vervolgens gemeenteraadslid, schepen en voor twee perioden Burgemeester van de Stad Gent. Hij was tenslotte ook senator en voorzitter van de provincieraad Oost-Vlaanderen. Emiel Claeys had door al deze mandaten een grote betrokkenheid die vooral sociaal was geïnspireerd. Door de uitbouw van het kanaal Gent-Terneuzen, Sidmar (het huidige Arcelor Mittal) en de aanleg van

de E17 heeft hij zijn stempel gedrukt op de ontwikkeling van Gent en van Vlaanderen waardoor de tewerkstelling en de welvaart een nooit geziene hoogte kende.

Emiel Claeys was de zoon van Theophiel Claeys (1864-1924), eerst fabriekwerker van beroep en daarna bureelbediende bij de ziekenbond Volksliefde. Ook hij was een Gentse vakbondspionier als bestuurder van de Antisocialistische Werkliedenbond van Gent, medestichter van de Vrije Bond der Ziekenbeurzen en van de samenwerkende maatschappij Het Volk waarvan hij ook bestuurder was. Hij was tevens lid van de Koninklijke Harmonie 'Het Volk'.

Ook Emiel werd tijdens de eerste wereldoorlog als vrijwilliger ingezet aan het front als brancardier alhoewel hij als oudste van zes kinderen vrijstelling genoot van legerdienst. Hij liep verwondingen op en kreeg de stempel mee van oorlogsinvaliden. Dit had zijn blikveld verruimd maar hij kwam toch mentaal gekwetst terug uit de oorlog. Hij werd verermerkt met het Oorlogskruis 1914-1918, de Herinneringsmedaille 1914-1918, de Overwinningsmedaille, de medaille van Strijder-Vrijwilliger en kreeg als politicus vele binnen- en buitenlandse burgerlijke eretekens. Zo was hij o.m. Groot-officier in de orde van Leopold II en commandeur in de Leopoldsorde, de Orde van Sint-Gregorius de Grote, de Orde van Oranje-Nassau, enz.

Emiel Claeys van zijn kant was de vader van de latere senator Walter Claeys (1923-2015). Als maatschappelijk werker begon Walter zijn loopbaan bij de rechtskundige dienst van het ACV. In 1960 werd Walter Claeys in opvolging van Placide De Paepe (1913-1989) secretaris van de koepelorganisatie ACW (Algemeen Christelijk Werknemersverbond) waarover hij zich gedurende 12 jaar zou toeleggen voor de verdere uitbouw en vormgeving van dit verbond. Zo bouwde hij met een ploeg stafmedewerkers mee en voorzagen zij een eigen ACW-huisvesting, 't Kadehuis aan de Korenlei. Voorts was hij ook actief als voorzitter van het verbond der Christelijke Mutualiteiten met de polikliniek Rerum Novarum in de Peperstraat en werd hij ook voorzitter van de VDK-spaarbank. Hij zetelde verder ook nog in de Raad van Bestuur van de brandstoffen- en de huisvestingsmaatschappij Het Volk, de vrije gezondheids- en PMS-centra.

Walter werd vanaf 1971 provinciaal senator voor Oost-Vlaanderen en was sedert 1991 ere-senator. In het Vlaams Parlement zetelde hij tien jaar bij de CVP-fractie waarvan verscheidene jaren tevens als lid van de Cultuurraad. Hij was Ridder in de Orde van Sint-Gregorius de Grote PPXVI en ontving het

gouden ereteken van Sint-Bavo. Zijn jarenlange voorzitterschap van de Kerkfabriek van de Sint-Paulusparochie waar hij woonde, waren daar niet vreemd aan.

Leopold Claeys

De 20-jarige Leopold Claeys (1895-1952) staat rechts achteraan en was de jongere broer van Emiel en zoon van Theofiel Claeys. Hij streed eveneens als vrijwilliger tijdens de Eerste Wereldoorlog aan het IJzerfront. Hij werd daarvoor vereremerkt omdat hij minstens zes maanden in de gevarenzone had gediend. Hij was ook houder van de Vuurkaart en ontving ook diezelfde medaille omdat hij minstens 18 maanden aan het IJzerfront streed. Naast nog andere eretekens van strijder 1914-1918 ontving hij ook uitzonderlijk de Britse militaire medaille 'For Bravery in the Field 1914-1918', een medaille voor moed en zelfopoffering. Leopold leerde voor de oorlog het beroep van kleermaker en vestigde zich na de oorlog en na zijn huwelijk in 1921 als zelfstandig kleermaker nabij de Dampoort. Leopold was erg belezen met een eigen uitgebreide bibliotheek en was sterk sociaal geëngageerd. In zijn vrije tijd was hij regelmatige bezoeker en een verwoed biljartspeler in de parochiekring van Maria Goretti, destijds gevestigd aan de Gasmeterlaan en werd verscheidene malen gevierd als kampioen. Hij overleed echter op nog geen 57-jarige leeftijd.

Georges Goetgebuer

Achteraan in het midden staat de 24 jarige Georges Goetgebuer (1890-1939), toekomstige schoonbroer van Emiel Claeys die in 1919 huwde met Margaretha Goetgebuer. Georges begon zijn beroepsleven als ijzerdraaier en werd eerst hoofdpropagandist en nadien algemeen secretaris van de Belgische Metaalbewerdersbond (ACV metea), gevestigd in het secretariaat van pater Rutten (1875-1952) in de Holstraat. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij eveneens onder de wapens als korporaal en publiceerde hij aan het front een blad voor de Gentse soldaten. In 1921 werd hij verkozen tot katholiek volksvertegenwoordiger voor het arr. Veurne-Oostende-Diksmuide en hij was vanaf 1926 gedurende vier jaar gemeenteraadslid in Oostende. In 1921 werd hij nog schatbewaarder van de pas opgerichte Internationale Bond der Christene Metaalbewerders. Gezondheidsproblemen verhinderden hem verdere activiteiten. Georges werd slechts 49 jaar oud.